

54. Bjudby, Blacksta sn, Oppunda hd.

Pl. 32.

Litteratur: D 8vo 40; Runverser s. 319; A. Hallman, Blacksta och Wassbro socknar 1748 och 1759, utg. av S. Wallin, Sthm 1719, s. 35.

Om runstenens läge och historia meddelas i D 8vo 40 följande: »På förstnämnde bys (Bjudby) ägor är, nästan midt i sänkningsen, som här är upptagen till åker (förr Bjudby Hemhage kallad), en aflång höjd, hvarå, enligt gamla efterrättelser, ortens forna tingsställe varit. En väg lär för icke länge sedan sträckt sig från Bjudby backe över dalen tätt förbi tingshöjden till allmänna vägen i Hoby hage. Pastor Nicolaus Marchelius beskriver 1668 platsen sålunda: »Vijdh Biudby i Blackstadh Sockn uthmed allmenne vägen och vägskilnaden finnes och två sådana griffter (Skeppssättningar), hvardera af 14 famnar, vijdh dess eena ändhe liggia steenar tio eller tolf, uth medh een stoor Sandhögh, dher ett *Doomsätthe* eller *Tinghställe* fordom varit hafver; dher östan före ligger en slät steen, dess bredd är två alnar (1,19 m) och dess längd 6 alnar (3,56 m), antingen han så lagd ähr eller uprest och sedan kullfallen, veet man inthet», samt sednare (1683): »Vijdh Biudby i Blacksta Sockn stå tolf stycken Steenar, dher som de lære hållit Ting.» Lars Hallmann (Blacksta och Wadsbro socknar, beskrifna af Lars Hallman 1748. Hskr, förvarad i Blacksta kyrka. Tu Band 4:o) yttrar att den ena af socknarnes tingplatser »är straxt bredvid den jättegrogen, som vi nyss nämnde i Bjudby hage och kallas tingshögen; en vacker hög, så jämn och slät, som vore han svarfvad, fast man nu i sednare tider hafver till landsvägens örande å ena sidan gjort häruti ett farligt ingrepp», och i ett tillägg af 1753, att »Bjudbyhögen måste årligen bidraga till landsvägens förbättring» samt att deri vid grushemtning funnits vanliga hedna graflemningar. — En ansenlig grusgrop intager nu hela tingshögens plats, och af jättegrogen återstår bara tre alnar (1,78 m) af ena ändan. Den liggande stenen, hvilken Marchelius omtalar, är nog en af de två här varande Runstenar, sannolikt denne. — Han var till nästlidne sommar (1854) liggande med nedvänd inskrift nära höjdens östra sluttning, till en del i ett större afloppsdikey, och är af hård, något ljus granit. Framsidan flat, föga ojämn; fränsidan mera skroflig.»

Runstenen står rest på en backe inuti det gårde, som ligger väster om Bjudby i vinkeln mellan vägen till Bjudby och vägen till Bettna. Höjden är 2,95 m, bredden vid foten 1,06 m, i toppen 79 cm, slingans bredd 12 cm.

I 1—8 **purstain** når 8 **†** varken upptill eller nedtill slinglinjen. Pricken på 13 **y** i **aystain** saknas i D 8vo 40 men måste antagas huggen, däremot finnes i 58 **k** i **purkil** en pricklik fördjupning, som väl icke kan vara det. I **byrupr** har 62 **y** en omisskännlig prick, 64 **u** däremot ingen prick. Efter **byrupr** korsas slingan av ett par ornamentlika fåror, mellan vilka ett par djupa fåror finnas, som sannolikt äro det kolon, som man där efter väntar. 121 **l** i **stainkil** fattas av Dybeck oriktigt som **r**. En fåra fortsätter bistaven av 121 **l** och liknar en oregelbunden bistav till **ŕ** men under skynket varsnas bestämt gränsen av bistaven till **l**, varifrån fåran utgår och slutar i nedre pricken till det följande kolon, vars övre prick sitter högre än runorna, jfr kolon efter 98—100 **man**.

Inskriften är följande:

Slingan: **purstain : auk : aystain : auk : natfari : raistu : stain : at : finuip : auk : ulif : purkil · byrupr :**

Utom slingan: **sin :** Korsets stam: **uaru · alir · uikiks · sunir** Innanför toppslingan: **latburnir ·**

man : litu · rita · stain Högra kantsidan nedifrån: **stainkil : rist : runar**

4, 14, 67 **s** hava formen **h**, 32, 35, 83, 84, 109, 124 formen **r**. S. Bugge, *Runverser* s. 320 anmärker till denna inskrift: »**burupr sin**. I Islandska findes den uböiede Gen. *sín* for Poss. *sínn*, *sínn* kun i sene Digte. Jfr **sunir sin** D. I. 32. — **latburnir** *landbornir* betegner efter min Formodning 'ved sin Födsel berettigede til Jordeiendom', væsentlig ds. s. oldn. *óðalbornir*. Skriften kunde tillade at forstaa det som *lændbornir*, oldn.

lendbornir (født af Lendermands Slægt»), men dertil er der neppe tilstrækkelig Grund.» Den af S. Bugge tillbakavisade betydelsen upptages däremot av Alex. Bugge, *Vesterl. Indflyd. paa Nordboerne i Vikingetid* s. 135 (Chra Vidensk. Selsk. Forh. 1904, nr 1), som åberopar förekomsten i VGL. I av *lænder mæper* »som innehar lån» som motsats till bonde, och denna betydelse synes sannolikare som grund till den bördstolthet, som inskriften uttalar.

Översättning: Torsten och Östen och Natffare reste stenen efter Finnvid och Olev, Torkel, sina bröder. De voro alla Vikings söner av länsadelsbörd, läto resa stenen. Stenkil ristade runorna.

Inskriftens slut utgör en halvstrof i fornyrdeslag:

*Vāru allir
Vikings synir,
lændbornir mæn,
læto rætta stēn.*

55. Bjudby, Blacksta sn, Oppunda hd.

Pl. 33.

Litteratur: D 8vo 41; Runverser s. 320.

Om runstenens historia meddelas i D 8vo 41, Sthlm 1855 följande: »Denna Runsten skall förr varit omkring femtio alnar (29,63 m) från nyss beskrifne (Sö. 54), men ligger nu i vestra sluttningen af en löfvig backe i samma gärde, fast närmare Bjudby. För mer än fyrtio år sedan, då stenen ännu låg å sitt förra ställe och med nedvänd inskrift, företog sig dåvarande jordegaren E. L., som hoppades att under honom finna skatter, att å stenen tända en väldig stockeld, hvarigenom han sprängdes i tolf stycken, hvilka omvändes och spriddes. Trettio år därefter upptogs av nuvarande egaren, Häradsdomaren Erik Andersson, platsen deromkring till åker, och han lät då föra de spridda styckena, med undantag af två ristade och ett oristadt, hvilka än saknas, till ofvannämnde backe, samt, så godt ske kunde, sammanfoga dem. En vacker handling! — Stenen är af fast granit. En icke obetydlig rygg sträcker sig efter midten af hans framsida uppifrån och ned. Ristningen är djup och å alla oskadade ställen tydlig.»

Vid mitt besök 1898 bestod runstenen av 10 bitar, sammanlagda till ett helt, vari allt var bevarat, som finns tecknat i D 8vo 41. Stenens längd var 2,95 m, bredden nedtill, där fulla bredden är i behåll 1,28 m, bredden upptill tangerande nedre slinglinjen 88 cm. Slingans bredd 10 cm.

År 1899 upplades runstenen på bekostnad av Södermanlands fornminnesförening i halvlutande ställning på en stenbädd och hopfästes med järndubbar och naglar.

Efter 1—8 **porstain** har ordet »lät» följt men av 9—10 **li** finnes blott ett stycke nedifrån, långt nog att visa, det 10 **i** saknat prick, **t** är alldeles borta. Efter 128—131 **pair** har förmodligen följt **ristu**, och foten av en stav, som är bevarad framför 133—136 **stan** hör kanske till bistaven av **u**.

Inskriften är följande:

Slingan: **porstain li** — **sa : stain : pena : — sik : sialfan : auk : sun : sin : hefni : uar til :**
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50
enklans : ukr : trenkr : farin : uarp : pa · haima : at : harmi taupr Korsets stam nedifrån: **kup**
 55 60 65 70 75 80 85 90 95
hialbi : sialu : paima Innanför vänstra slingan nedifrån: **bruni : auk : slopi : pair — u stan pena**
 100 105 110 115 120 125 130 135 140

2, 125 **o** hava formen **þ**, 4, 22, 105, 133 **s** formen **ʀ**. På grund av avståndet mellan **pena** och **sik** måste prepositionen däremellan hava varit **aftir**, icke **at**. I 110—114 **paima** är 113 **Y** m ett stupat **R**.

6--232678. Södermanlands runinskrifter.